

Study of the Degree of Adaptation of Social Education Components of the Social Studies Textbook Foundation, Sixth Elementary School with Social Facts

Davoud Tahmasebzadeh Sheikhlari^{1✉} , Zahra Safiaghdam² , Ali Imanzadeh³

1. Corresponding Author, Associate professor, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran (E-mail: d.tahmaseb@tabrizu.ac.ir)
2. MSc in Curriculum Planning, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran (E-mail: zahra.safiaghdam@yahoo.com)
3. Associate professor, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran (E-mail: ali.imanzadeh@yahoo.com)

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article	Objective: The purpose of this study was to determine the status of social education components in sixth grade elementary social studies and its adaptation to social realities from the perspective of students, teachers and their parents. Method: Quantitative content analysis was used to determine the status of the components of social education in sixth grade social studies textbooks and descriptive-survey research was used to examine its adaptation to social realities from the perspective of students, teachers and parents. The statistical population of the study consisted of sixth grade elementary social studies books as well as students, their parents and sixth grade teachers of Sufian city. According to Morgan's table, 125 students and their parents and 30 teachers were selected. Checklists and questionnaires were used to collect data. Content validity was used to determine the validity of the instruments using the viewpoints of instructor and counselor professors as well as instructors of the Department of Educational Sciences. The reliability of the check list was determined by the carcass agreement coefficient and the Cronbach's alpha coefficient was 0.92. Content analysis and univariate t-test were also used for data analysis. Result: The results of content analysis showed that the sixth grade textbooks covered all the components of social education and the results of univariate t test showed that the adaptability of the seven components of social education was above average. Conclusion: Based on the findings, it can be concluded that the components of social education are compatible with social realities and what is taught in textbooks in this field is implemented by students.
Article History: Received: 03 October 2022 Revised: 03 December 2022 Accepted: 27 December 2022 Published: 21 June 2026	
Keywords: components of social education, social reality, content analysis	

Cite this article: Tahmasebzadeh Sheikhlari, D., Safiaghdam, Z., & Imanzadeh, A. (2026). Study of the Degree of Adaptation of Social Education Components of the Social Studies Textbook Foundation, Sixth Elementary School with Social Facts. *Journal of Learner Based Curriculum and Instruction*, 5(1), 81-106. DOI: 10.22034/cipj.2022.53659.1068

Extended Abstract

Introduction

Man is the worthiest being, to whom God Almighty has bestowed extraordinary blessings such as intellect, will, and free will. In order to flourish his intellect and properly direct his will and free will, he needs education and training. For this reason, education is one of the most important issues in every human life. If we leave a human being far from human education, he will become a being far from culture and human and social issues; therefore, the formation of every human being's personality depends on education and the best efforts must be made in this regard. Education has various dimensions, one of the best of which is the social dimension; social education strives to prepare individuals for society, to perform duties, and to recognize responsibility in society. Individuals must be educated and raised in such a way that they feel responsible for society, know their duties and the laws of society, put their lives into acting on them, learn the ways and customs of living in society correctly, know transactions, socializing, ethics, and their own way of dealing with and behaving in front of others, and adopt the best way of behaving. The concept of social education is the cultivation of an aspect or aspects of a person's personality that are related to his life in society, so that he can best understand his rights, duties, and responsibilities towards other people of his own race and religion, and consciously and lovingly rise up to fulfill those duties and responsibilities.

Methods

Quantitative content analysis was used to determine the status of the components of social education in sixth grade social studies textbooks and descriptive-survey research was used to examine its adaptation to social realities from the perspective of students, teachers and parents. The statistical population of the study consisted of sixth grade elementary social studies books as well as students, their parents and sixth grade teachers of Sufian city. According to Morgan's table, 125 students and their parents and 30 teachers were selected. Checklists and questionnaires were used to collect data. Content validity was used to determine the validity of the instruments using the viewpoints of instructor and counselor professors as well as instructors of the Department of Educational Sciences. The reliability of the check list was determined by the carcass agreement coefficient and the Cronbach's alpha coefficient was 0.92. Content analysis and univariate t-test were also used for data analysis.

Results

According to the research findings, in the student group, the highest level of component adaptability is related to the chastity and veil component, and the lowest level of realization is related to the knowledge and social ethics component. In the parent group, the highest level of component adaptability is related to the discipline component, and the lowest level of realization is related to the knowledge and social ethics component. In the teacher group, the highest level of component adaptability is related to the discipline component, and the lowest level of realization is related to the knowledge and social ethics component. All three groups of students, parents, and teachers agree on the adaptability of the knowledge and social ethics component as the lowest level of realization among other components. Two groups of parents and teachers agree on the adaptability of the discipline component as the highest level of realization among other components. Overall, the level of adaptability of social education components from the perspective of students, parents, and teachers is above average. Among these three groups, the level of realization of the components from the perspective of parents has the highest value, and the lowest level of realization of the components is related to the teachers' group

Conclusions

Based on the findings, it can be concluded that the components of social education are compatible with social realities and what is taught in textbooks in this field is implemented by students.

بررسی میزان انطباق پذیری مؤلفه‌های تربیت اجتماعی کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی با واقعیت‌های اجتماعی

داود طهماسب زاده شیخلار ^۱، زهرا صفی اقدم ^۲، علی ایمان زاده ^۳

۱. نویسنده مسئول، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (رایانامه: d.tahmaseb@tabrizu.ac.ir)

۲. کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (رایانامه:

zahra.safiaghdam@yahoo.com)

۳. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (رایانامه: ali.imanzadeh@yahoo.com)

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: پژوهش حاضر با هدف تعیین وضعیت مؤلفه‌های تربیت اجتماعی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی و میزان انطباق پذیری آن با واقعیت‌های اجتماعی از دیدگاه دانش‌آموزان، معلمان و والدین آنها در سال تحصیلی ۱۳۹۸ انجام یافته است.
سابقه مقاله:	روش پژوهش: برای تعیین وضعیت مؤلفه‌های تربیت اجتماعی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم از تحلیل محتوای کمی و برای بررسی میزان انطباق‌پذیری آن با واقعیت‌های اجتماعی از دید دانش‌آموزان، معلمان و والدین از روش تحقیق توصیفی-پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی و همچنین دانش‌آموزان، والدین آنها و معلمان پایه ششم شهر صوفیان بود. در جامعه اول به دلیل محدود بودن جامعه، نمونه برابر جامعه بود و در جامعه دوم از ۱۹۵ نفر دانش‌آموز بر اساس جدول مورگان تعداد ۱۲۵ نفر و اولیای آنها و تعداد ۳۰ نفر از معلمان از بین ۳۰ نفر آنان انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از چک‌لیست و پرسشنامه استفاده شد. جهت تعیین روایی ابزارها از روایی محتوایی با استفاده از دیدگاه اساتید راهنما و مشاور و همچنین اساتید گروه علوم تربیتی بهره گرفته شد. جهت تعیین پایایی چک‌لیست از ضریب توافق لاشه و پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ۰/۹۲ به‌دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از تحلیل محتوا و آزمون t تک متغیره استفاده شد.
کلیدواژه‌ها:	یافته‌ها: نتایج تحلیل محتوا نشان داد کتاب مطالعات پایه ششم همه مؤلفه‌های مورد بررسی تربیت اجتماعی را پوشش داده است و نتایج آزمون t تک متغیره نیز نشان داد که میزان انطباق‌پذیری مؤلفه‌های هفت‌گانه تربیت اجتماعی بالاتر از حد متوسط بوده است.
مؤلفه‌های تربیت اجتماعی، واقعیت اجتماعی، انطباق پذیری، تحلیل محتوا	نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های می‌توان نتیجه که مؤلفه‌های تربیت اجتماعی با واقعیت‌های اجتماعی سازگاری دارد و آنچه که در کتاب‌های درسی در این زمینه آموزش داده می‌شود توسط دانش‌آموزان عملیاتی می‌شود.

استناد: طهماسب زاده شیخلار، داود؛ صفی اقدم، زهرا؛ و ایمان زاده، علی (۱۴۰۵). بررسی میزان انطباق پذیری مؤلفه‌های تربیت اجتماعی کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی با واقعیت‌های اجتماعی. برنامه درسی و آموزش یادگیرنده محور، ۱(۱)، ۱۰۶-۸۱. DOI: 10.22034/cipj.2022.53659.1068

مقدمه

انسان شایسته‌ترین موجود است که خداوند متعال نعمت‌های خارق‌العاده‌ای چون عقل و اراده و اختیار به او ارزانی داشته است که برای شکوفایی عقل و جهت دهی مناسب به اراده و اختیارش، نیاز به تعلیم و تربیت دارد و به همین دلیل تربیت از اهم مسائل زندگی هر انسان است و چنانچه انسانی را به دور از تربیت انسانی رها کنیم موجودی خواهد شد به دور از فرهنگ و مسائل انسانی و اجتماعی؛ پس شکل‌گیری شخصیت هر انسانی وابسته به تربیت است و در این راستا بایستی بهترین تلاش‌ها صورت گیرد. تربیت ابعاد مختلفی را داراست که یکی از بهترین این ابعاد، بعد اجتماعی می‌باشد؛ تربیت اجتماعی به آماده کردن افراد برای اجتماع، انجام وظیفه و شناخت مسئولیت در اجتماع سعی و تلاش دارد. افراد باید طوری مورد آموزش و پرورش قرار گیرند که در مقابل اجتماع احساس مسئولیت کنند، وظایف خویش و قوانین اجتماع را بشناسند، نسبت به عمل به آنها از وجود خویش مایه بگذارند، راه و رسم زندگی در اجتماع را به درستی یاد گیرند، معاملات، معاشرت، اخلاقیات و شیوه برخورد و رفتار خویش را در مقابل دیگران بشناسند و بهترین شیوه رفتار را اختیار کنند (کرد و همکاران، ۱۳۹۷). مفهوم تربیت اجتماعی، پرورش جنبه یا جنبه‌هایی از شخصیت آدمی است که مربوط به زندگی او در میان جامعه است تا از این طریق به بهترین شکل، حقوق، وظایف و مسئولیت‌های خود را نسبت به دیگر هموعان و هم کیشان و هم مسلکان خود بشناسد و آگاهانه و با عشق، برای عمل به آن وظایف و مسئولیت‌ها قیام کند (حرانی، ۱۳۸۰).

یکی از نیازهای اساسی دانش‌آموزان توجه به نیازهای اجتماعی و عاطفی آنها و آموزش منظم این نیازها در مدارس و در برنامه‌های درسی به طور خاص است. به طوری‌که این نیازها در مقطع ابتدایی بیشتر نمود پیدا می‌کند؛ چراکه دانش‌آموزان در این دوره با ارزش‌ها و باورهای جدیدی روبه‌رو می‌شوند. وجود و تدریس درس مطالعات اجتماعی در پایه‌های مختلف مقطع ابتدایی با فعالیت‌های اساسی و هدفدار می‌تواند گامی مؤثر در جهت پاسخگویی به بخش عمده‌ای از این ارزش‌ها و باورها باشد که با شتاب زیاد در حال تغییر هستند. از طرفی، اهمیت و ضرورت درس مطالعات اجتماعی در پایه‌های مختلف مقطع ابتدایی به طور کلی و پایه ششم به طور ویژه، به وسیله دیدگاه‌ها و نظرات محققین مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. بنابراین، مطالعات اجتماعی به دانش‌آموز کمک می‌کند که یاد بگیرد در دنیای امروز و فردا زندگی موفق‌تری داشته باشد، روابط خود را با دیگران تنظیم کند، جامعه و فرهنگ خود را بشناسد، از امکانات و منابع محیطی استفاده کند و با محیط‌های طبیعی اجتماعی تعامل سازنده‌ای برقرار کند. بنابراین، اگر کیفیت آموزش مطالعات اجتماعی در جامعه از وضعیت مطلوبی برخوردار گردد دانش‌آموزان که پیکره اصلی جامعه فردا را تشکیل می‌دهند دچار عقب ماندگی از نظر توسعه علمی، صنعتی، فعالیت اجتماعی، سیاسی، اقتصادی نخواهند شد و در نهایت شهروندانی معتقد به ارزش‌ها و پایبند به اصول اخلاقی، مسئولیت‌پذیر و سازگار خواهیم داشت (دشتی و همکاران، ۱۳۹۵).

مؤلفه‌های تربیت اجتماعی در دوره کودکی را که بر پایه فطرت می‌توان استخراج کرد عبارتند از: مسئولیت‌پذیری، علم‌آموزی، مردم سالاری دینی، مشارکت اجتماعی، اختیار، تعهد و وفای به عهد، نقادی و نقدپذیری، هویت، کرامت انسانی، عدالت، فداکاری و ایثار، امر به معروف و نهی از منکر، صدق و راستی، بهداشت اجتماعی، وحدت، پاسداری از ارزش‌ها، تعاون و برادری، رعایت قوانین و مقررات، مهارت‌های ارتباطی، روابط اجتماعی، انصاف در گفتار، رعایت احترام اجتماعی و مشورت با دیگران می‌باشد (کرد و همکاران، ۱۳۹۷). زندگی اجتماعی با تمام رهاوردهای مثبتی که برای انسان به همراه داشته است با صحنه‌های تکان‌دهنده و ناپسندی از ظلم، تجاوز و نابهنجاری‌های اجتماعی رو به رو بوده است (کربلایی پازوکی، ۱۳۸۷).

بنابر برخی پژوهش‌های انجام شده، یکی از چالش‌های کنونی کودکان و نوجوانان امروز، بحران هویت است. لذا جهت‌گیری فرهنگی و تربیتی این برنامه با تکیه بر مضامین تاریخ، جغرافیا و علوم اجتماعی می‌تواند به تقویت عزت و هویت این نسل کمک نماید. استفاده از منابع در جهت رفع نیازهای بشر به فرایندهای اقتصادی تولید، توزیع و مصرف منجر می‌شود. همچنین منابع در دسترس انسان محدودند و با توجه به افزایش جمعیت جهان، بشر امروز با «بحران منابع» روبه رو است. برخورد عقلانی و مبتنی بر تفکر و خلاقیت با انواع منابع (اعم از سرمایه، نیروی انسانی، منابع طبیعی و...) که منجر به حداکثر استفاده بهینه از منابع می‌شود، اهمیت قابل ملاحظه‌ای دارد (فلاحیان و همکاران، ۱۳۹۱). از این‌رو، می‌توان گفت که سه مؤلفه، تقویت هویت ملی،

اخلاق محوری در نظام اجتماعی و مهارت‌های زندگی از موارد مهمی است که برنامه مطالعات اجتماعی آنها را در اهداف، محتوا و روش‌ها تعقیب می‌نماید. موضوع دیگر «تربیت اجتماعی» است که در آن دو مؤلفه اخلاق و آداب و مهارت‌های زندگی از طریق این برنامه مورد توجه قرار می‌گیرد (فلاحیان و همکاران، ۱۳۹۱). امور فطری همان سرمایه‌های سرشتی است که با خلقت اولیه انسان همراه است از آنجایی که قابلیت‌های فطری در دوره ابتدایی هنوز فعلیت پیدا نکرده و به صورت کمون و نهفتگی در این دوره وجود دارد احتیاج به محیط متناسب (فطرت ثانوی) دارد و در دوره ابتدایی ظرفیت‌های بالقوه انسان همراه با تربیت صحیح باعث رشد شخصیت کودک می‌شود (کرد و همکاران، ۱۳۹۷). اگر طی نخستین سال‌های زندگی به تربیت اجتماعی کودک توجه نشود هم خود فرد دچار مشکل می‌شود و هم دیگران را به سختی می‌اندازد. فردی که در بعد اجتماعی ضعیف باشد در برقراری ارتباط با دیگران مشکل پیدا می‌کند، قبول مسئولیت و شرکت در گروه‌های اجتماعی برای او مشکل می‌شود و به فردی گوشه‌گیر، منفعل، کم‌رو و ناتوان در اجتماع تبدیل می‌شود؛ از این رو، یکی از مهم‌ترین پیش‌فرض‌های توسعه و تعالی یک کشور در تمام فرضیه‌ها، تربیت اجتماعی آن کشور است تا افراد آن جامعه در سایه این بعد از تربیت با همدلی، یگانگی و وحدت به سوی قله‌های پیشرفت حرکت کنند. همچنین تربیت اجتماعی کودک برای جوامع مختلف نیز از این جهت مورد توجه است که نوع روابط و حیات اجتماعی جوامع در آینده متأثر از سبک و سیاق تربیت اجتماعی کودکان است (کرد و همکاران، ۱۳۹۷).

اجتماعی بودن آدمی از آن جهت مانند یک مسئله جلوه‌گر شده است که نوع پیوند افراد در ساختاری به نام جامعه، مهم و محتاج تبیین بوده است. به علاوه، هر گونه پاسخی در تبیین این نوع پیوند، پیامدهایی معین و متناسب، در تنظیم روابط اجتماعی و تربیت اجتماعی فراهم خواهد آورد. از این جهت، به تبع اجتماعی بودن آدمی، تنظیم روابط اجتماعی و تربیت اجتماعی نیز مانند مسئله‌ای قابل بحث آشکار گردیده است (باقری، ۱۳۷۹).

باید توجه داشت که تربیت دارای ابعاد و جلوه‌های مختلفی است که یکی از مهم‌ترین آن، تربیت اجتماعی است؛ زیرا طبیعت خلقت انسان به گونه‌ای است که به زندگی با دیگران گرایش و نیاز دارد و تکامل شخصیت وی بسته به حضور و نقش آفرینی او در اجتماع است. با درک این ضرورت نیاز به تربیت فرد برای زندگی و حضور اجتماعی بدیهی است. زیرا اگر برای امر مذکور تربیت محقق نگردد بروز مشکلات فراوان برای خود فرد و حتی جامعه دور از انتظار نخواهد بود (رمضانی و حیدری، ۱۳۹۱).

حال با توجه به اهمیت اخلاق اجتماعی در جامعه که وجود آن می‌تواند بحران به وجود آمده در جامعه را حل کند و عدم وجود آن می‌تواند موجب بحران در جامعه شود؛ جامعه انتظار دارد متولیان امر تعلیم و تربیت به طور ویژه از طریق کتاب‌های درسی، محتواهای آموزشی و برنامه درسی خاص از جمله گنجاندن درسی تحت عنوان مطالعات اجتماعی به این امر مهم اهتمام ورزند. بنابراین این سوال مطرح است که آیا این مؤلفه با واقعیت‌های جامعه انطباق‌پذیری دارد. آیا توانسته‌اند بر اخلاق اجتماعی جامعه تأثیر خوب و مثبتی داشته باشد. دغدغه‌ای که ذهن پژوهشگر را به خود مشغول کرده این سوال است، حالا که در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی توجهات لازم به مؤلفه‌های تربیت اجتماعی شده است تا چه میزانی با واقعیت‌های اجتماعی جامعه انطباق‌پذیری دارد؟ بنابراین پژوهش حاضر به دنبال بررسی وضعیت مؤلفه‌های تربیت اجتماعی در کتاب‌های درسی و میزان انطباق‌پذیری آن با واقعیت‌های اجتماعی جامعه است، تا مشخص شود که آیا مؤلفه‌های کتاب درسی ما خوب و تاثیرگذار هستند یا نیاز به بازنگری در آن‌ها یا نحوه ارائه آن‌ها وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد و از جهت گردآوری داده‌ها در زمره تحقیقات کمی است. به این صورت که برای تعیین مؤلفه‌های تربیت اجتماعی در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم از تحلیل محتوای کمی و برای بررسی میزان انطباق‌پذیری آن با واقعیت‌های اجتماعی از دید دانش‌آموزان، معلمان و والدین از روش تحقیق توصیفی و پیمایشی استفاده شده است.

جامعه آماری این پژوهش شامل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی که توسط گروه تالیف کتاب‌های درسی در سال ۱۳۹۰ تهیه و تنظیم گردیده و همچنین دانش‌آموزان، معلمان و والدین دانش‌آموزان پایه ششم شهر صوفیان می‌باشد.

نمونه آماری پژوهش برای جامعه اول به دلیل محدود بودن جامعه، نمونه برابر جامعه بود و کتاب درسی مطالعات اجتماعی پایه ششم به عنوان نمونه انتخاب شد. برای انتخاب نمونه از جامعه دوم پژوهش نیز ضمن استخراج تعداد افراد جامعه دانش‌آموزان و معلمان پایه ششم ابتدایی از اداره آموزش و پرورش شهر صوفیان برابر جدول مورگان نمونه مطلوب به صورت تصادفی خوشه‌ای تک مرحله‌ای از هر سه گروه انتخاب شد که گروه دانش‌آموزان و اولیا برابر با ۱۲۵ نفر و گروه معلمان ۳۰ نفر بودند.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها از جامعه اول چک لیست بود که از طریق مطالعه منابع علمی مختلف ضمن در نظر گرفتن مؤلفه‌های اصلی و فرعی تربیت اجتماعی و همچنین مصاحبه با معلمان همکار در این زمینه تهیه و تدوین شد. برای گردآوری داده‌ها از جامعه دوم نیز مؤلفه‌های استخراج شده در چک لیست تبدیل به پرسشنامه گردید. پرسشنامه مزبور شامل ۴۱ سؤال بود که ۷ مؤلفه را در برداشت؛ به طوری که ۶ سؤال مربوط به مؤلفه نحوه ارتباط دانش‌آموزان، ۶ سؤال مربوط به مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی، ۷ سؤال مربوط به دانش و اخلاق اجتماعی، ۶ سؤال مربوط به مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع، ۵ سؤال مربوط به بهداشت فردی و عمومی، ۵ سؤال مربوط به مؤلفه عفاف و حجاب و ۶ سؤال هم مربوط به مؤلفه نظم‌پذیری دانش‌آموزان بود.

برای بررسی روایی پرسشنامه از روایی محتوایی (در وهله اول از نظرات اساتید راهنما و مشاور و سپس از نظرات اساتید گروه علوم تربیتی و همچنین معلمان دوره ابتدایی) بهره گرفته شد که سوالات هم توسط اساتید راهنما و مشاور و هم توسط اساتید گروه علوم تربیتی مورد اصلاح واقع شود و پیشنهاداتی در راستای بهبود آن ارائه کرده بودند که اعمال گردید و برای اجرا آماده شد. برای محاسبه میزان پایایی آن نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که بر اساس تحلیل داده‌های نمونه ۳۰ نفری از جامعه در نرم‌افزار SPSS ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۲ به دست آمد که نشان می‌دهد پایایی پرسشنامه در حد مطلوب می‌باشد.

برای تحلیل داده‌ها در جامعه اول (کتاب درسی مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی) برای تمامی سؤالات از روش تحلیل محتوای کمی براساس بررسی میزان فراوانی و تکرارپذیری آن اقدام شد. برای تحلیل داده‌های جامعه دوم (گروه معلمان، دانش‌آموزان و اولیا) نیز در تمامی سؤالات از آزمون تی تک متغیره استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS25 تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

از آنجا که پژوهش حاضر به بررسی میزان تحقق مؤلفه‌های تربیت اجتماعی کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم در شهر صوفیان، در سه گروه دانش‌آموزان، اولیا و معلمان پرداخته است، بر همین اساس، ابتدا جهت حصول اطمینان از توزیع نرمال داده‌های جمع‌آوری شده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف (جدول ۱)، توزیع داده‌ها نرمال بوده و از این رو، از آزمون پارامتریک تی تک متغیره می‌توان برای تحلیل داده‌های کمی استفاده کرد.

جدول ۱: نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها

مؤلفه‌ها	Kolmogorov-Smirnov Z	سطح معنی‌داری (Sig)
ارتباط	۱/۱۲۹	۰/۱۵۶
تعامل با نهادهای دولتی	۰/۹۸۳	۰/۲۸۹
دانش و اخلاق اجتماعی	۰/۹۱۲	۰/۳۶۷
حفظ محیط زیست و منابع	۱/۳۳۶	۰/۰۵۸
بهداشت فردی و عمومی	۱/۳۲۷	۰/۰۵۹
عفاف و حجاب	۱/۳۰۲	۰/۰۶۷
نظم‌پذیری	۱/۳۱۳	۰/۰۶۴

جهت بررسی اینکه وضعیت مؤلفه نحوه ارتباط دانش‌آموزان با دیگران (اعضای خانواده، خویشاوندان و دوستان) در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم چگونه است از تحلیل محتوا (جدول ۲) و میزان فراوانی آن (جدول ۳) و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی (جدول ۴) استفاده شد.

جدول ۲: مفاهیم مرتبط با مؤلفه ارتباط جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	دوستان- دوستی- گفت و گو- همفکری- محبت کنیم- برقراری ارتباط- توجه- مهربانی- صحبت کردن- هم‌نشینی- در میان گذاشتن شادی و ناراحتی- کمک دیگران- روابط دوستی- تأثیر دوستان- بگویند- رفاقت- موجب ناراحتی و سرشکستی دوست شدن- پدر- مادر- فرزندشان- فرمودند- پیشرفت دوست- بازداري دوست- رعایت حقوق دوست- توصیه می‌کنند- سخن‌چینی- گروهی- توضیح دهید- همنشین- تصاویر مرتبط با مفهوم
آداب دوستی	دوستی- دوست- دوستانمان- گروهی- در کلاس بخوانید- رابطه دوستی- تذکر دهیم- وابستگی به دوست- گفت و گو- روابط با دوستان- بازی- مادر- می‌گویند- برادر- تعریف کنید- خانواده- بگویند- مطرح کنید- می‌گویند- همراهش- پاسخ بدهند- پسر عمو- تصاویر مرتبط با مفهوم
تصمیم‌گیری چیست؟	خانواده- فامیل- بگویند- گفت و گو- هم کلاسی- برادر- شریک- همفکری- دوستان- مادر- کمک کردن- تعریف کنید- تصاویر مرتبط با مفهوم
چگونه تصمیم بگیریم؟	پرس و جو- دوستانش- خانواده- حرف زدن- بپرسد- مشورت- استفاده از فکر و تجربه دیگران- فرموده است- بگویند- دوستانمان- همفکری- مشورت با پدر، مادر، بزرگترها و مشاور مدرسه- تحت تأثیر دوستان- صحبت‌های دوستان- با هم- مصاحبه با خانواده، فامیل- معلمان و کارکنان مدرسه- تعریف کند- تصاویر مرتبط با مفهوم
عوامل مؤثر در کشاورزی	اعضای خانواده- گروهی از دوستان- همفکری- در کلاس بخوانید- شریک شویم- گفت- تصاویر مرتبط با مفهوم
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	همفکری- نام ببرید- بگویند- نام ببرید- گفت و گو- توضیح داد- گفت- بپرسید- خانواده- مصاحبه- شریک شدیم- فرمودند- مهمانی- مجالس- تصاویر مرتبط با مفهوم
طلای سیاه	همفکری کنید- بگویند- نام ببرید- تجارت- بحث گروهی- پرس و جو کنید- پاسخ- تصاویر مرتبط با مفهوم
انرژی را بهتر مصرف کنیم	بگویند- راهنمایی معلم- گفت و گو- خانواده- فامیل- بیان کنید- مصاحبه- بپرسید- پدر- مادر- اعضای خانواده- همکاری کنید- تجارت- تصاویر مرتبط با مفهوم
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	داد و ستد- بازرگانی- نام ببرید- گروه- راهنمایی معلم- مثال بزنید- بگویند- تصاویر مرتبط با مفهوم
عوامل مؤثر بر گسترش علوم و فنون	فرمودند- تجارت- بازرگانی- تصاویر مرتبط با مفهوم
اصفهان، نصف جهان	دوستانتان- نام ببرید- همفکری کنید- بگویند- خبر رسانی- دوستی- گروه
فرهنگ و هنر در دوره صفویه	تجارت- داد و ستد- گروهی- پرس و جو- بگویند
برنامه روزانه متعادل	هم کلاسی- بگویند- راهنمایی معلم- گفت و گو کنید- ارتباط با خانواده، دوستان و خویشاوندان- در کلاس بخوانید- فرموده اند- گروه
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	بازی‌های دوستانه- راهنمایی معلم- پیشنهاد کنید- گروه- بازی‌های گروهی- خانواده- دوستانتان- بازی- مادر- توضیح داد- گفت و گو- مصاحبه با پدر بزرگ، مادر بزرگ یا فامیل- مجالس نقالی- صحبت کنید- پرس و جو کنید- تعریف کنید- گروه- بگویند- همفکری کنید- تصاویر مرتبط با مفهوم
انواع لباس	پدر- مادر- اعضای خانواده- مهمانی- همفکری کنید- بگویند- گروه- پرس و جو از بزرگترها
لباس از تولید تا مصرف	نام ببرید- هم کلاسی- گفت و گو کنید- پرس و جو- خانواده- تعریف کنید- تصاویر مرتبط با مفهوم
ویژگی‌های دریاها و ایران	کمک معلم- پاسخ دهید- نام ببرید- پرس و جو- راهنمایی معلم
دریا، نعمت خداوندی	کمک معلم- گفت و گو- می‌فرمایند- خانواده- توضیح داد- بازرگانی- همفکری کنید- پاسخ دهید- دوستانتان- پرس و جو کنید- دلیل بیاورید- راهنمایی معلم- پیام هشدار- بیان کنید
همسایگان ما	نام ببرید- بازرگانی- تعریف کنید
مطالعه موردی	پاسخ دهید- دلیل بیاورید- دوستی- توضیح دهید- معرفی کنید- کمک معلم- دوست
استعمار چیست؟	گفت و گو- گروهی- تجارت- داد و ستد- بازرگانی- همفکری کنید- بگویند- تصاویر مرتبط با مفهوم
مبارزه مردم ایران با استعمار	می‌گویم- گفت و گو کنید- بدگویید- گفتند- پرس و جو کنید- گروه- راهنمایی معلم- بگویند- نام ببرید- تصاویر مرتبط با مفهوم
خرمشهر در چنگال دشمن	پدران- مادران- بزرگترهای شما- نام ببرید- خانواده هایشان- می‌گفتند- فرمودند- بازرگانی- گروهی از دوستانش- همراهان- بگویند- دسته جمعی بخوانید
خرمشهر در دامان میهن	اعلام کرد- فرمودند- کمک معلم- گروهی- گروه‌های مختلف- خانواده‌ها- تصاویر مرتبط با مفهوم

جدول ۲ بیانگر مفاهیم مرتبط با مؤلفه ارتباط در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۳: فراوانی مربوط به مؤلفه ارتباط به تفکیک دروس

جمع کل	فراوانی		درس
	کاربرگه	متن درس	
۹۳	۰	۹۳	دوستی
۸۳	۳۷	۴۶	آداب دوستی
۱۴	۰	۱۴	تصمیم گیری چیست؟
۶۲	۱۷	۴۵	چگونه تصمیم بگیریم؟
۷	۲	۵	عوامل مؤثر در کشاورزی
۲۷	۱	۲۶	محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف
۷	۲	۵	طلای سیاه
۱۳	۲	۱۱	انرژی را بهتر مصرف کنیم
۱۴	۰	۱۴	پیشرفت‌های علمی مسلمانان
۱۵	۱	۱۴	چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟
۹	۰	۹	اصفهان، نصف جهان
۷	۲	۵	چرا فرهنگ و هنر در دوره صفویه شکوفا شد؟
۱۴	۰	۱۴	برنامه روزانه متعادل
۳۷	۲	۳۵	برنامه ریزی برای اوقات فراغت
۹	۰	۹	انواع لباس
۱۴	۱	۱۳	لباس از تولید تا مصرف
۸	۰	۸	ویژگی‌های دریاها و ایران
۲۳	۰	۲۳	دریا، نعمت خداوندی
۴	۰	۴	همسایگان ما
۱۲	۴	۸	مطالعه موردی
۱۳	۰	۱۳	استعمار چیست؟
۱۵	۳	۱۲	مبارزه مردم ایران با استعمار
۱۲	۰	۱۴	خرمشهر در جنگال دشمن
۸	۰	۸	خرمشهر در دامن میهن

مطابق جدول ۳ در مؤلفه ارتباط، بیشترین فراوانی مربوط به درس ۱ (دوستی) با تعداد ۹۳ مورد و کمترین فراوانی مربوط به درس ۱۹ (همسایگان) با تعداد ۴ مورد است.

جدول ۴: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه‌ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

t	df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
۱۶/۷۱	۱۲۴	۰/۰۰۰	۰/۹۷	۳/۹۷	۰/۶۵	۶۶٪
۲۳/۵۶	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۰۵	۴/۰۵	۰/۴۹	۶۷٪
۴/۷۶	۲۹	۰/۰۰۰	۰/۳۹	۳/۳۹	۰/۴۵	۵۶٪

با توجه به جدول ۴ در هر سه گروه سطح معنا داری برابر صفر محاسبه شده است که به دلیل کوچکتر بودن از ۰/۰۵ فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین گروه‌ها برابر با حد متوسط نمی‌باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه‌ها در مؤلفه ارتباط، میزان انطباق پذیری این مؤلفه در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط بوده است.

جهت بررسی وضعیت مؤلفه نحوه تعامل با نهادهای دولتی (رعایت قوانین، مسئولیت پذیری، مشارکت اجتماعی و سیاسی) در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی چگونه است از آزمون تحلیل محتوا و تی تک متغیره استفاده شد.

جدول ۵: مفاهیم مرتبط با مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	انجام فعالیت- کمک به هم- پیدا کنید- موجود اجتماعی- کلاس- چند جمله بنویسید- فهرست کنید
آداب دوستی	کلاس- انجام دهید- پارک
تصمیم گیری چیست؟	مدرسه- تصمیم بگیریم- تکالیف درسی- تصمیم گیری- تصمیمات- انجام دادن فعالیت- انتخاب می کنیم- کنار می گذاریم- می خریم- کتابفروشی- فروشگاه- کار تحقیقی- تحویل بدهید- تصاویر مرتبط
چگونه تصمیم بگیریم؟	تصمیم بگیریم- انتخاب- تصمیم گیری- دستورهای دینی- مقررات- قوانین خانه، مدرسه و اجتماع- جست و جو کنید- تصاویر مرتبط
عوامل مؤثر در کشاورزی	خرید- انجام دادن فعالیت- تصمیم- کلاس- انجام دهید
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	مغازه- کلاس- ترسیم کنید- بازار- میدان های میوه و تره بار- وظیفه- کامل کنید- انتخاب کنید- طراحی کنید- بنویسید- تصاویر مرتبط
طلای سیاه	تکالیف درسی- انجام دادن فعالیت- بیابید- کلاس- کارکنان شرکت- انقلاب اسلامی- مبارزات مردم- ملی شدن نفت
انرژی را بهتر مصرف کنیم	کلاس- به پایگاه اینترنتی بروید- مقایسه کنید- خواندن اخبار- نصب کنید
پیشرفت های علمی مسلمانان	مساجد- کتابخانه- مدارس- آموزه های دینی- تحت تأثیر قرآن- وضو- انجام فعالیت- جمع آوری کتاب- استفاده از کتاب
عوامل مؤثر بر گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی	آموزه های دین اسلام- تعلیم دین اسلام- کلاس- انجام عبادت- مراکز ترجمه- کتابخانه- مدارس- مراکز علمی- کتاب فروشی- دانشگاه- نظامیه- رصدخانه- گکامل کنید- درست کنید- گردآوری کنید- تهیه روزنامه دیواری
اصفهان، نصف جهان	انجام فعالیت- مساجد- بازار- پیدا کنید- مهمانسرا- انتخاب- کاخ- نماز جماعت- آیات قرآن- فهرست کنید- نصب کنید- تصاویر مرتبط
چرا فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه شکوفا شد؟	حکومت- اوضاع سیاسی و اجتماعی- سلسله- مراسم مذهبی- مساجد- کاروانسرا- مالیات- جمع آوری کردن اطلاعات- رسم کنید- بنویسید- تصاویر مرتبط
برنامه روزانه متعادل	مدرسه- عبادت- خواندن قرآن- تکالیف درسی- فعالیت روزانه- اوقات فراغت- کار- به دقت فکر کنیم- انجام می دهیم- نماز- مقایسه کنید- دعا- درس- تفریح- سرگرمی- کلاس- بنویسید- نصب کنید- تصاویر مرتبط
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	اوقات فراغت- کار- تحصیل- وظایف- تکالیف- فعالیت های دلخواه- کارهای هنری- سرگرمی های مفید- آموختن مهارت- مقایسه کنید- شرکت در هیئت، کلاس های انس با قرآن، مجالس، کلاس های آموزشی دینی، امور خیریه- کمک به هم نوعان- سرگرمی- هنر- انجام دادن فعالیت های هنری : طراحی، خطاطی، نقاشی، هنرهای دستی، سفالگری، نمایش، نویسندگی و موسیقی- بازدید از نمایشگاه- پرورش گل و گیاه- سینما- تئاتر- اردوهای تفریحی و سیاحتی- کلاس های مهارت آموزی: خیاطی، آشپزی، زبا خارجی، رایانه، تایپ- ورزشگاه- تماشای مسابقات- بازی های فکری و رایانه ای- طراحی کنید- جشن- مسابقات- شرکت در مراسم و جشن ها- شهر بازی- شرکت در بازی هایی مثل: قایم باشک، نون بیار کباب ببر، عمو زنجیرباف و...- قوانین بازی- مکان های عمومی: کتابخانه، فرهنگسرا- باشگاه و...- امکانات عمومی- وظیفه- مقررات مخصوص- آداب و مقررات- بوستان- مقررات ورزشگاه- مؤسسات و سازمان ها- کامل کنید- مقررات پارک ها- تصاویر مرتبط
انواع لباس	مدرسه- خرید- فروشگاه- انجام فعالیت- گروه های اجتماعی- مراسم مختلف اجتماعی- گروه شغلی- شغل- حرفه خدمت به اجتماع- لباس مخصوص- جشن های خاص- کلاس- انجام دهید- تصاویر مرتبط با مفهوم
لباس از تولید تا مصرف	خیاط- کارگاه تولید لباس- کارگاه- کارخانه- کارگاه تولیدی- کارخانه پارچه بافی- خریداری- مشغول به کار- می دوزد- برش کار- کارکنان- اتو کردن- همکاری در خط تولید- فروشگاه- مغازه- بازدید- گزارش نویسی- انتخاب می کنیم- محل کار- مراسم گوناگون- انجام یک کار- مقایسه کنید- تولید کنندگان- تصمیم گیری- پس انداز کردن- تصاویر مرتبط
ویژگی های دریاهای ایران	انجام دادن فعالیت- پیدا کنید- کلاس- نشان دهید- توجه کنید- ماکت بسازید
دریا، نعمت خداوندی	کلاس- نشان دهید- بازار- قوانین- مقررات- کارخانه- بررسی کنید- مشغول به کار- فعالیت- مراکز تعمیرات- شغل های گوناگون- تفریح- گذراندن تعطیلات- فهرست کنید- انتخاب کنید- سازمان ها- وظیفه- طراحی و رنگ آمیزی کنید- بنویسید- مسئول- کار می کردید- تصاویر مرتبط
همسایگان ما	انجام فعالیت- توجه کنید- اجازه- مشغول- خدمت به کشور- اجازه بگیرند- کلاس- کامل کنید- گذرنامه- سفارتخانه- روایت- ویزا- جشن ها و اعیاد- مراسم و اعیاد دینی- انتخاب می کنید- تصاویر مرتبط

مطالعه موردی	انتخاب کنید- انجام فعالیت- مطالعه کنید- مسجد- ارتش- از خاک بیرون کردند- مقایسه کنید- کتابخانه- جمع آوری اطلاعات- تهیه روزنامه دیواری- بنویسید- تصاویر مرتبط
استعمار چیست؟	نظامیان- جنگ- مبارزه- اجازه- انجام فعالیت- خرید کردن- کارگاههای صنعتی- کارگاه چاپ- حکومت- کلاس- کامل کنید- انقلاب اسلامی- کوتاه کردن دست بیگانگان- عهدنامه- قرارداد- تصاویر مرتبط
مبارزه مردم ایران با استعمار	مبارزه- دولت‌ها- اجازه- کوتاه کردن دست بیگانگان- فهرست کنید- صدراعظم- تأسیس کرد- کارخانه- انتشار روزنامه- جلوگیری از دخالت بیگانگان- مدارس علمیه- مشغول تحصیل- قیام کرد- جنگیدند- روحانیون- قرارداد- ایستادگی- ملی کردن نفت- نهضت ملی شدن نفت- قانون- تصویب- انقلاب اسلامی- تحقیق کنید- بنویسید- انتخاب کنید- مبارزه با استعمار- تکمیل کنید- سلسله
خرمشهر در چنگال دشمن	دفاع مقدس- جنگیدند- دفاع از میهن- انجام دادن فعالیت- پیدا کنید- انقلاب اسلامی- مبارزه- جمهوری اسلامی- سپاه پاسداران- ارتش- ملت- مقاومت- فعالیت سیاسی- حکومت- جهاد سازندگی- فرماندهان- انجام مأموریت- رزمندگان اسلام- دانشگاه- نشان دهید- کلاس- رسم کنید- پیدا کنید- تصاویر مرتبط
خرمشهر در دامان میهن	آزادسازی خرمشهر- جبهه- رزمندگان- ارتش- سپاه- بسیج- خلبانان- عملیات- حضور مردم در خیابان‌ها- کلاس- تحقیق کنید- جنگیدند- حکومت- قطعه‌نامه- ملت- ایستادگی- کمک‌های مردمی- دفاع مقدس- کامل کنید- تصاویر مرتبط

جدول ۵ بیانگر مفاهیم مرتبط با مولفه نحوه تعامل با نهادهای دولتی در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۶: فراوانی مربوط به مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی به تفکیک دروس

جمع کل	فراوانی		درس
	کاربرگه	متن درس	
۱۱	۰	۱۱	دوستی
۱۳	۱۰	۳	آداب دوستی
۴۳	۰	۴۳	تصمیم گیری چیست؟
۸۵	۳۱	۵۴	چگونه تصمیم بگیریم؟
۹	۴	۵	عوامل مؤثر در کشاورزی
۲۸	۹	۱۹	محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف
۱۰	۱	۹	طلای سیاه
۸	۰	۸	انرژی را بهتر مصرف کنیم
۱۱	۰	۱۱	پیشرفت‌های علمی مسلمانان
۴۲	۱	۴۱	چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟
۴۹	۰	۴۹	اصفهان، نصف جهان
۴۱	۱۲	۳۲	چرا فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه شکوفا شد؟
۶۰	۴	۵۶	برنامه روزانه متعادل
۱۸۳	۱۲	۱۷۱	برنامه ریزی برای اوقات فراغت
۳۹	۱	۳۸	انواع لباس
۱۰۱	۱۳	۸۸	لباس از تولید تا مصرف
۲۲	۱۲	۱۰	ویژگی‌های دریاهاى ایران
۴۴	۰	۴۴	دریا، نعمت خداوندی
۴۸	۴	۴۴	همسایگان ما
۲۹	۱	۲۸	مطالعه موردی
۲۳	۰	۲۳	استعمار چیست؟
۵۸	۳	۵۵	مبارزه مردم ایران با استعمار
۷۱	۰	۷۱	خرمشهر در چنگال دشمن
۷۷	۱۱	۶۶	خرمشهر در دامان میهن

در مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی بیشترین فراوانی مربوط به درس ۱۴ (برنامه ریزی برای اوقات فراغت) با تعداد ۱۸۳ مورد و کمترین فراوانی مربوط به درس ۸ (انرژی را بهتر مصرف کنیم) با تعداد ۸ مورد است.

جدول ۷: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه‌ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

ت	df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
دانش‌آموزان	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۰۸	۴/۰۸	۰/۵۳	۶۸٪
اولیا	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۰۸	۴/۰۸	۰/۴۸	۶۸٪
معلمان	۲۹	۰/۰۰۲	۰/۳۵	۳/۳۵	۰/۵۵	۵۶٪

با توجه به جدول ۷ در هر سه گروه سطح معنا داری کوچکتر از ۰/۰۵ بدست آمده است؛ بنابراین فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین گروه‌ها برابر با حد متوسط نمی‌باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه‌ها در مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی، میزان انطباق‌پذیری این مؤلفه در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط بوده است.

جدول ۸: مفاهیم مرتبط با دانش و اخلاق اجتماعی جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	فرهنگ- هویت- حفظ دوستی- افزایش آگاهی- یاری در مشکلات- رفتار- اخلاق- صادق- صادقانه- خیرخواهی- یکرو- ادب- رفتار عاقلانه- خوش اخلاق- بالادب- با ایمان- نیکوکار
آداب دوستی	رفتار- حفظ و نگهداری دوستی- وفاداری- دفاع از حق دوست- عیب جویی نکردن- پرهیز از ایجاد زحمت و دردسر- بخشش- عذرخواهی- احترام- همدردی- خیرخواهی- پرهیز از افراط- مهارت نه گفتن قاطعانه- محترمانه- دستگیری از دوست
تصمیم‌گیری چیست؟	کمک به مادر- بدگویی نکردن- خوش اخلاقی- رفتار
چگونه تصمیم بگیریم؟	مهارت نه گفتن- تحت تأثیر فشارهای دیگران نبودن
عوامل مؤثر در کشاورزی	فرهنگ- هویت- خرید میوه ایرانی- حمایت از کشاورزان
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	کار حلال و پاکیزه- کمک به گرسنگان
طلای سیاه	صبر- به فکر آیندگان بودن
انرژی را بهتر مصرف کنیم	-
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	دوره اسلامی- جهانگردان- معماری باشکوه- سرزمین‌های اسلامی- دین اسلام- قلمرو اسلامی- فرهنگ‌ها- آداب و رسوم
عوامل مؤثر بر گسترش علوم و فنون	دوره اسلامی- سفر- شهرهای اسلامی
اصفهان، نصف جهان	سفر- گردشگر- بناها و آثار تاریخی- مکان‌های تاریخی و دیدنی- دوره‌های مختلف تاریخی- میدان نقش جهان- معماری اسلامی- دوره اسلامی
فرهنگ و هنر در دوره صفویه	فرهنگ- مذهب- قلمرو- سفرنامه- جهانگردان- شهرهای دیگر
برنامه روزانه متعادل	فرهنگ- هویت
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	موزه- بناهای تاریخی- سفرهای زیارتی- زمان گذشته
انواع لباس	فرهنگ- هویت- به تن کردن لباس سیاه در عزاداری- اقوام ترک، فارس، ترک، لر، گیلک و...- لباس‌های محلی- موزه مردم‌شناسی- دوره‌های تاریخی- لباس‌های تاریخی- تصاویر مرتبط
لباس از تولید تا مصرف	متانت- وقار- لباس‌های ایرانی
ویژگی‌های دریاهای ایران	فرهنگ- هویت- سفر- روز ملی خلیج فارس
دریا، نعمت خداوندی	گردشگری
همسایگان ما	همسایگان ما- مرز- مرزبانان- حفاظت از مرز- مرز زمینی- مرز هوایی- روابط با کشورهای همسایه- سفر- زیارت- روابط فرهنگی- آثار و بناهای تاریخی- زبان- دین- نوروز- هفت سین- آجیل
مطالعه موردی	کشور همسایه- دوره‌های تاریخی- آثار و بناهای تاریخی- گردشگران- زبان- دین- پیوند فرهنگی- گردشگری
استعمار چیست؟	سفر- فرهنگ- هویت- فداکاری- ایستادگی- زبان- شکل زندگی مردم- استقلال سیاسی و اقتصادی
مبارزه مردم ایران با استعمار	فداکاری- از جان گذشتگی- شهادت- مؤمن- شجاعت- با ایمان- حامی مظلومان
خرمشهر در چنگال دشمن	هم- مرز- یاور مظلومان- قدرتمند- اتکا به خدا- شجاعانه- شهادت- دلیری
خرمشهر در دامن میهن	فداکاری- شجاع- امیدواری و روحیه- شهید- استقلال میهن- خاک ایران

جهت بررسی وضعیت مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی (همدلی، عدالت اجتماعی، درک و فهم سیاسی، تعامل فرهنگی، مسالمت جویی، حفظ وحدت) دانش‌آموزان در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی از آزمون تحلیل محتوا و تی تک متغیره استفاده شد.

جدول ۸ بیانگر مفاهیم مرتبط با مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۹: فراوانی مربوط به مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی به تفکیک دروس

جمع کل	فراوانی		درس
	کاربرگه	متن درس	
۲۷	۰	۲۷	دوستی
۴۷	۸	۳۹	آداب دوستی
۷	۰	۷	تصمیم‌گیری چیست؟
۵	۳	۲	چگونه تصمیم بگیریم؟
۴	۰	۴	عوامل مؤثر در کشاورزی
۶	۳	۳	محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف
۲	۰	۲	طلای سیاه
۰	۰	۰	انرژی را بهتر مصرف کنیم
۳۴	۰	۳۴	پیشرفت‌های علمی مسلمانان
۱۱	۱	۱۰	چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟
۴۲	۰	۴۲	اصفهان، نصف جهان
۳۴	۱۶	۱۸	چرا فرهنگ و هنر در دوره صفویه شکوفا شد؟
۲	۰	۲	برنامه روزانه متعادل
۷	۰	۷	برنامه ریزی برای اوقات فراغت
۵۴	۳	۵۱	انواع لباس
۶	۰	۶	لباس از تولید تا مصرف
۴	۰	۴	ویژگی‌های دریاها و ایران
۲	۰	۲	دریا، نعمت خداوندی
۸۵	۶	۷۹	همسایگان ما
۲۹	۱	۲۸	مطالعه موردی
۱۱	۰	۱۱	استعمار چیست؟
۱۴	۴	۱۰	مبارزه مردم ایران با استعمار
۱۲	۰	۱۲	خرمشهر در چنگال دشمن
۱۳	۰	۱۳	خرمشهر در دامن میهن

در مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی بیشترین فراوانی مربوط به درس ۱۹ (همسایگان ما) با تعداد ۸۵ مورد و کمترین فراوانی مربوط به درس ۸ (انرژی را بهتر مصرف کنیم) به فراوانی ۰ است که در واقع در این درس هیچ مفهومی در رابطه با دانش و اخلاق اجتماعی وجود نداشت.

جدول ۱۰: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه‌ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

t	df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
۱۵/۹۵	۱۲۴	۰/۰۰۰	۰/۸۲	۳/۸۳	۰/۵۸	۶۳٪
۱۹/۴۰	۱۲۴	۰/۰۰۰	۰/۹۱	۳/۹۱	۰/۵۲	۶۵٪
۱/۷۴	۲۹	۰/۰۹۳	۰/۱۸	۳/۱۸	۰/۵۸	۵۳٪

با توجه به جدول ۱۰ در دو گروه دانش‌آموزان و اولیا سطح معناداری برابر صفر محاسبه شده است که به دلیل کوچکتر بودن از ۰/۰۵ فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین این دو گروه برابر با حد متوسط نمی‌باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه دانش‌آموزان و اولیا در مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی، میزان انطباق‌پذیری این مؤلفه در این دو گروه بیشتر از حد متوسط بوده است. با توجه به جدول ۱۰ در گروه معلمان سطح معنا داری ۰/۰۹۳ محاسبه شده است که به دلیل بزرگتر بودن از ۰/۰۵ فرض صفر مورد قبول واقع می‌شود یعنی میزان انطباق‌پذیری مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی در حد متوسط می‌باشد. جهت بررسی وضعیت مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع دانش‌آموزان در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی از آزمون‌های تحلیل محتوا و تی تک متغیره استفاده شد.

جدول ۱۱: مفاهیم مرتبط با حفظ محیط زیست و منابع جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	تصویر مرتبط
آداب دوستی	-
تصمیم‌گیری چیست؟	-
چگونه تصمیم بگیریم؟	-
عوامل مؤثر در کشاورزی	غذا- گیاهان- جانوران- محصولات- میوه- سبزی- کشت- منابع- کشاورزی- کاشت- داشت- برداشت- خاک- کوه- آب و هوا- درخت- آب- باران- رود- بارندگی- آبیاری- شخم زدن- درو کردن- آفتابی
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	کشاورزی- مصرف- زراعت- باغداری- کشت- پرورش نهال- غذا- خوراک- گندم- جو- گیاهان زراعی- محصول- درخت- برنج- نواحی مرطوب- مزرعه- حبوبات- محصولات جالیزی- گشت گلخانه‌ای- صرفه جویی در آب- پرورش گل و گیاهان زینتی- پرورش انواع درختان- کشت مرکبات- نگهداری در انبار و سردخانه- برداشت محصولات- شکر کنیم- مصرف به اندازه- اسراف نکردن- شکرگزاری
طلای سیاه	برق- نفت- گاز- بنزین- سوخت‌های فسیلی- انرژی هسته‌ای- منابع انرژی- طلای سیاه- انرژی‌های نو: انرژی باد، خورشید، باد و... برق آبی- انرژی الکتریکی- مشتقات نفت- زغال سنگ- برق حرارتی- منابع نفت و گاز- شرکت نفتی- پالایشگاه نفت- تصاویر مرتبط
انرژی را بهتر مصرف کنیم	انرژی- بهتر مصرف کنیم- سوخت‌های فسیلی- منابع غیر قابل تجدید- انرژی خورشید، باد و آب- نفت- گاز- انرژی‌های نو- انرژی الکتریکی- آبگرمکن خورشیدی- نیروگاه خورشیدی- انرژی هسته‌ای- طبیعت- معادن- نیروگاه اتمی- ماشین حساب نوری- درست مصرف کنیم- گازوئیل- اصلاح الگوی مصرف- صرفه جویی- برچسب انرژی- تصاویر مرتبط
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	رودخانه- چرخاب- آبیاری- چاه- آب کشی- غذا- حیوانات- تصاویر مرتبط
عوامل مؤثر بر گسترش علوم و فنون	جانوران- گیاهان- دریا
اصفهان، نصف جهان	رود- معادن
فرهنگ و هنر در دوره صفویه	دریا- چهارپایان- کشاورزان- تصاویر مرتبط
برنامه روزانه متعادل	-
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	محل زندگی- چمن- ریختن زباله در جایی مخصوص- تصاویر مرتبط
انواع لباس	آب و هوا- فصول سال- تصاویر مرتبط
لباس از تولید تا مصرف	مصرف
ویژگی‌های دریاهای ایران	دریا- ثروت- نعمت- اقیانوس- جلگه- رود- خلیج فارس- آب- تصاویر مرتبط
دریا، نعمت خداوندی	دریا- نعمت- منابع نفت و گاز- منابع انرژی- منابع غذایی- آب- سواحل- خلیج فارس- حفاظت از دریا- زیستگاه- محیط زیست- تصاویر مرتبط
همسایگان ما	مزرعه- باغ- پدیده‌های طبیعی- تصاویر مرتبط
مطالعه موردی	دریا- جلگه- آب و هوا- تصاویر مرتبط
استعمار چیست؟	دریا- دارو- ادویه- کره زمین- منابع- ثروت- نفت- معادن- جنگل- قنات- تصاویر مرتبط
مبارزه مردم ایران با استعمار	نفت- منابع نفتی
خرمشهر در جنگال دشمن	خلیج فارس- بندر- رود- تصاویر مرتبط
خرمشهر در دامان میهن	-

جدول ۱۱ بیانگر مفاهیم مرتبط با مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۱۲: فراوانی مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع به تفکیک دروس			
درس	فراوانی		جمع کل
	متن درس	کاربرگه	
دوستی	۱	۰	۱
آداب دوستی	۰	۰	۰
تصمیم گیری چیست؟	۰	۰	۰
چگونه تصمیم بگیریم؟	۰	۲	۲
عوامل مؤثر در کشاورزی	۷۷	۱۵	۹۲
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	۲۰۱	۵۳	۲۵۴
طلای سیاه	۱۴۵	۹	۱۳۶
انرژی را بهتر مصرف کنیم	۱۰۱	۲۶	۱۲۷
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	۱۵	۰	۱۵
چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟	۳	۰	۳
اصفهان، نصف جهان	۲	۰	۲
چرا فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه شکوفا شد؟	۱۰	۳	۱۳
برنامه روزانه متعادل	۰	۰	۰
برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت	۷	۰	۷
انواع لباس	۱۵	۰	۱۵
لباس از تولید تا مصرف	۱	۰	۱
ویژگی‌های دریا‌های ایران	۱۰۲	۲۹	۱۳۱
دریا، نعمت خداوندی	۸۳	۰	۸۳
همسایگان ما	۳۴	۵	۳۹
مطالعه موردی	۲۸	۳	۳۱
استعمار چیست؟	۲۳	۱	۲۴
مبارزه مردم ایران با استعمار	۷	۵	۱۲
خرمشهر در چنگال دشمن	۹	۰	۹
خرمشهر در دامن میهن	۰	۰	۰

در مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع بیشترین فراوانی مربوط به درس ۶ (محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف) با تعداد ۲۵۴ مورد و کمترین فراوانی مربوط به دروس ۲، ۳، ۱۳ و ۲۴ (آداب دوستی، تصمیم گیری چیست؟ برنامه روزانه متعادل و خرمشهر در دامن میهن) به فراوانی ۰ است در واقع در این دروس هیچ مفهومی در رابطه با حفظ محیط زیست و منابع وجود نداشت.

جدول ۱۳: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

t	df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
۲۳/۲۵	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۲۹	۴/۲۹	۰/۶۲	۷۲٪
۲۳/۳۰	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۳۰	۴/۳۰	۰/۶۲	۷۲٪
۲/۴۵	۲۹	۰/۰۲۱	۰/۲۸	۳/۲۸	۰/۶۳	۵۵٪

با توجه به جدول ۱۳ در هر سه گروه سطح معنا داری کوچکتر از ۰/۰۵ بدست آمده است؛ بنابراین فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین گروه‌ها برابر با حد متوسط نمی باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه‌ها در مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع، میزان انطباق پذیری این مؤلفه در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط بوده است. جهت بررسی وضعیت مؤلفه بهداشت فردی و عمومی دانش‌آموزان در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی از آزمون‌های تحلیل محتوا و تی تک متغیره استفاده شد.

جدول ۱۴: مفاهیم مرتبط با بهداشت فردی و عمومی جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	آرامش روانی - تصاویر مرتبط
آداب دوستی	آرامش روانی - تصاویر مرتبط
تصمیم گیری چیست؟	مراجعه به پزشک - پرهیز از خوراکی‌های مضر - تصاویر مرتبط
چگونه تصمیم بگیریم؟	سلامت - نرمش
عوامل مؤثر در کشاورزی	تصویر مرتبط
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	-
طلای سیاه	-
انرژی را بهتر مصرف کنیم	-
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	شست و شو - اندازه‌گیری فشار خون - پزشکی - درمان - سلامت
چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟	بیمارستان - داروخانه
اصفهان، نصف جهان	-
فرهنگ و هنر در دوره صفویه	-
برنامه روزانه متعادل	-
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	استراحت - خواب - سلامت جسم و روان - انرژی - نشاط
انواع لباس	ورزش - تصاویر مرتبط
لباس از تولید تا مصرف	-
ویژگی‌های دریا‌های ایران	آراستگی - پاکیزگی - شستن
دریا، نعمت خداوندی	-
همسایگان ما	-
مطالعه موردی	-
استعمار چیست؟	-
مبارزه مردم ایران با استعمار	پزشکی
خرمشهر در چنگال دشمن	-
خرمشهر در دامان میهن	-

جدول ۱۴ بیانگر مفاهیم مرتبط با مؤلفه بهداشت فردی و عمومی در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۱۵: فراوانی مؤلفه بهداشت فردی و عمومی به تفکیک درس

جمع کل	فراوانی		درس
	کاربرگه	متن درس	
۴	۰	۴	دوستی
۳	۰	۳	آداب دوستی
۲	۰	۲	تصمیم گیری چیست؟
۷	۴	۳	چگونه تصمیم بگیریم؟
۱	۰	۱	عوامل مؤثر در کشاورزی
۰	۰	۰	محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف
۰	۰	۰	طلای سیاه
۰	۰	۰	انرژی را بهتر مصرف کنیم
۱۲	۰	۱۲	پیشرفت‌های علمی مسلمانان
۷	۰	۷	چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟
۰	۰	۰	اصفهان، نصف جهان
۰	۰	۰	چرا فرهنگ و هنر در دوره صفویه شکوفا شد؟
۷	۰	۷	برنامه روزانه متعادل
۲	۰	۲	برنامه ریزی برای اوقات فراغت
۰	۰	۰	انواع لباس
۶	۰	۶	لباس از تولید تا مصرف
۰	۰	۰	ویژگی‌های دریا‌های ایران
۰	۰	۰	دریا، نعمت خداوندی
۰	۰	۰	همسایگان ما
۰	۰	۰	مطالعه موردی
۱	۰	۱	استعمار چیست؟
۰	۰	۰	مبارزه مردم ایران با استعمار
۰	۰	۰	خرمشهر در چنگال دشمن
۰	۰	۰	خرمشهر در دامان میهن

در مؤلفه بهداشت فردی و عمومی بیشترین فراوانی مربوط به درس ۹ (پیشرفت‌های علمی مسلمانان) با تعداد ۱۲ مورد می‌باشد. در ۱۳ درس تحت عناوین محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف، طلای سیاه، انرژی را بهتر مصرف کنیم، اصفهان، نصف جهان، فرهنگ و هنر در دوره صفویه، انواع لباس، ویژگی‌های دریا‌های ایران، دریا، نعمت خداوندی، همسایگان ما، مطالعه موردی، مبارزه مردم ایران با استعمار، خرمشهر در چنگال دشمن و خرمشهر در دامان میهن به فراوانی این مؤلفه ۰ است؛ در واقع در این دروس هیچ مفهومی در رابطه با بهداشت فردی و عمومی وجود نداشت.

جدول ۱۶: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه‌ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

t	df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
۱۷/۸۳	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۱۲	۴/۱۲	۰/۷۰	۶۹٪
۲۴/۰۳	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۲۸	۴/۲۸	۰/۵۹	۷۱٪
۴/۳۹	۲۹	۰/۰۰۰	۰/۴۷	۳/۴۷	۰/۵۹	۵۷٪

با توجه به جدول ۱۶ در هر سه گروه سطح معنا داری برابر صفر محاسبه شده است که به دلیل کوچکتر بودن از ۰/۰۵ فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین گروه‌ها برابر با حد متوسط نمی‌باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه‌ها در مؤلفه بهداشت فردی و عمومی، میزان انطباق پذیری این مؤلفه در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط بوده است. جهت بررسی وضعیت مؤلفه عفاف و حجاب دانش‌آموزان در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی از آزمون‌های تحلیل محتوا و تی تک متغیره استفاده شد.

جدول ۱۷: مفاهیم مرتبط با مؤلفه عفاف و حجاب جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
آداب دوستی	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
تصمیم گیری چیست؟	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
چگونه تصمیم بگیریم؟	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
عوامل مؤثر در کشاورزی	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
طلای سیاه	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
انرژی را بهتر مصرف کنیم	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
عوامل مؤثر بر گسترش علوم و فنون	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
اصفهان، نصف جهان	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
برنامه روزانه متعادل	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
انواع لباس	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
لباس از تولید تا مصرف	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
ویژگی‌های دریاهاى ایران	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
دریا، نعمت خداوندی	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
همسایگان ما	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
مطالعه موردی	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
استعمار چیست؟	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
مبارزه مردم ایران با استعمار	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
خرمشهر در چنگال دشمن	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)
خرمشهر در دامان میهن	تصاویر مرتبط (نوع پوشش در تصاویر)

جدول ۱۷ بیانگر مفاهیم مرتبط با مؤلفه عفاف و حجاب در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۱۸: فراوانی مؤلفه عفاف و حجاب به تفکیک دروس

جمع کل	فراوانی		درس
	کاربرگه	متن درس	
۲۰	۰	۲۰	دوستی
۹	۰	۹	آداب دوستی
۱	۰	۱	تصمیم گیری چیست؟
۴	۰	۴	چگونه تصمیم بگیریم؟
۸	۰	۸	عوامل مؤثر در کشاورزی
۳۱	۱۲	۱۹	محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف
۴	۰	۴	طلای سیاه
۴	۰	۴	انرژی را بهتر مصرف کنیم
۱۷	۰	۱۷	پیشرفت‌های علمی مسلمانان
۴	۰	۴	چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟
۳	۰	۳	اصفهان، نصف جهان
۳	۰	۳	چرا فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه شکوفا شد؟
۹	۰	۹	برنامه روزانه متعادل
۱۹	۰	۱۹	برنامه ریزی برای اوقات فراغت
۲۹	۰	۲۹	انواع لباس
۳۶	۸	۲۸	لباس از تولید تا مصرف
۱	۰	۱	ویژگی‌های دریا‌های ایران
۹	۰	۹	دریا، نعمت خداوندی
۶	۰	۶	همسایگان ما
۵	۰	۵	مطالعه موردی
۱۰	۰	۱۰	استعمار چیست؟
۱۵	۰	۱۵	مبارزه مردم ایران با استعمار
۶	۰	۶	خرمشهر در چنگال دشمن
۸	۰	۸	خرمشهر در دامن میهن

در مؤلفه عفاف و حجاب بیشترین فراوانی مربوط به درس ۱۶ (لباس از تولید تا مصرف) با تعداد ۳۶ مورد و کمترین فراوانی مربوط به درس ۳ (تصمیم گیری چیست؟) و درس ۱۷ (ویژگی‌های دریا‌های ایران) به فراوانی ۱ مورد است.

جدول ۱۹: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

t	df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
۲۸/۶۲	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۴۲	۴/۴۲	۰/۵۵	۷۴٪
۲۲/۰۹	۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۲۲	۴/۲۲	۰/۶۱	۷۰٪
۵/۷۵	۲۹	۰/۰۰۰	۰/۷۴	۳/۷۴	۰/۷۱	۶۲٪

با توجه به جدول ۱۹ در هر سه گروه سطح معنا داری برابر صفر محاسبه شده است که به دلیل کوچکتر بودن از ۰/۰۵ فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین گروه‌ها برابر با حد متوسط نمی باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه‌ها در مؤلفه عفاف و حجاب، میزان انطباق پذیری این مؤلفه در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط بوده است.

برای بررسی وضعیت مؤلفه نظم‌پذیری دانش‌آموزان در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم و میزان انطباق آن با واقعیت‌های اجتماعی از آزمون‌های تحلیل محتوا و تی تک متغیره استفاده شد.

جدول ۲۰: مفاهیم مرتبط با نظم‌پذیری جهت تعیین وضعیت این مؤلفه

عنوان درس	مفاهیم
دوستی	-
آداب دوستی	-
تصمیم‌گیری چیست؟	منظم-مرتب کردن- گذاشتن وسایل در جای خودش
چگونه تصمیم بگیریم؟	-
عوامل مؤثر در کشاورزی	-
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	-
طلای سیاه	-
انرژی را بهتر مصرف کنیم	-
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	ساعت-تقویم- محاسبه سال- اندازه گیری- فاصله- تصویر مرتبط
چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون	-
در دوره اسلامی شد؟	-
اصفهان، نصف جهان	-
چرا فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه	-
شکوفه شد؟	-
برنامه روزانه متعادل	برنامه روزانه-ساعت- برنامه ریزی- نمودار زندگی روزانه- وقت طلا- برنامه زندگی-برنامه متعادل
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	برنامه ریزی-جدول هفتگی- برنامه- نوبت- نظم- انتظامات
انواع لباس	-
لباس از تولید تا مصرف	-
ویژگی‌های دریا‌های ایران	-
دریا، نعمت خداوندی	-
همسایگان ما	-
مطالعه موردی	-
استعمار چیست؟	-
مبارزه مردم ایران با استعمار	-
خرمشهر در چنگال دشمن	-
خرمشهر در دامن میهن	-

جدول ۲۰ بیانگر مفاهیم مرتبط با مؤلفه نظم‌پذیری در تربیت اجتماعی به تفکیک دروس مطالعات اجتماعی پایه ششم است.

جدول ۲۱: فراوانی مؤلفه نظم‌پذیری به تفکیک دروس

درس	فراوانی		جمع کل
	متن درس	کاربرگه	
دوستی	۰	۰	۰
آداب دوستی	۰	۰	۰
تصمیم‌گیری چیست؟	۳	۰	۳
چگونه تصمیم بگیریم؟	۰	۰	۰
عوامل مؤثر در کشاورزی	۰	۰	۰
محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف	۰	۰	۰
طلای سیاه	۰	۰	۰
انرژی را بهتر مصرف کنیم	۰	۰	۰
پیشرفت‌های علمی مسلمانان	۸	۰	۸

•	•	•	چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟
•	•	•	اصفهان، نصف جهان
•	•	•	چرا فرهنگ و هنر در دوره ی صفویه شکوفا شد؟
۲۹	۱	۲۸	برنامه روزانه متعادل
۹	•	۹	برنامه ریزی برای اوقات فراغت
•	•	•	انواع لباس
•	•	•	لباس از تولید تا مصرف
•	•	•	ویژگی‌های دریا‌های ایران
•	•	•	دریا، نعمت خداوندی
•	•	•	همسایگان ما
•	•	•	مطالعه موردی
•	•	•	استعمار چیست؟
•	•	•	مبارزه مردم ایران با استعمار
•	•	•	خرمشهر در چنگال دشمن
•	•	•	خرمشهر در دامن میهن

در مؤلفه نظم‌پذیری بیشترین فراوانی مربوط به درس ۱۳ (برنامه روزانه متعادل) با تعداد ۲۹ مورد می‌باشد. در ۲۰ درس تحت عناوین دوستی، آداب دوستی، چونه تصمیم بگیریم؟ عوامل مؤثر در کشاورزی، محصولات کشاورزی، از تولید تا مصرف، طلای سیاه، انرژی را بهتر مصرف کنیم، چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟ اصفهان، نصف جهان، فرهنگ و هنر در دوره صفویه، انواع لباس، لباس از تولید تا مصرف، ویژگی‌های دریا‌های ایران، دریا، نعمت خداوندی، همسایگان ما، مطالعه موردی، استعمار چیست؟ مبارزه مردم ایران با استعمار، خرمشهر در چنگال دشمن و خرمشهر در دامن میهن فراوانی این مؤلفه است؛ در واقع در این دروس هیچ مفهومی در رابطه با مؤلفه نظم‌پذیری وجود نداشت.

جدول ۲۲: نتایج آزمون t مستقل تک نمونه‌ای مؤلفه ارتباط در سه گروه (Test Value = 3)

df	Sig.	اختلاف میانگین	میانگین	انحراف معیار	درصد تحقق
۱۲۴	۰/۰۰۰	۰/۹۸	۳/۹۸	۰/۷۳	۶۶٪
۱۲۴	۰/۰۰۰	۱/۳۹	۴/۳۹	۰/۵۲	۷۳٪
۲۹	۰/۰۰۰	۰/۹۰	۳/۹۰	۰/۵۹	۶۵٪

با توجه به جدول ۲۲ در هر سه گروه سطح معنا داری برابر صفر محاسبه شده است که به دلیل کوچکتر بودن از ۰/۰۵ فرض صفر رد می‌شود؛ یعنی میانگین گروه‌ها برابر با حد متوسط نمی باشد و از طرفی با بررسی میانگین بدست آمده برای گروه‌ها در مؤلفه نظم‌پذیری، میزان انطباق پذیری این مؤلفه در هر سه گروه بیشتر از حد متوسط بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های پژوهش در گروه دانش‌آموزان بیشترین میزان انطباق پذیری مؤلفه‌ها، مربوط به مؤلفه عفاف و حجاب و کمترین میزان تحقق مربوط به مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی می‌باشد. در گروه والدین بیشترین میزان انطباق پذیری مؤلفه‌ها، مربوط به مؤلفه نظم‌پذیری و کمترین میزان تحقق مربوط به مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی می‌باشد. در گروه معلمان بیشترین میزان انطباق پذیری مؤلفه‌ها، مربوط به مؤلفه نظم‌پذیری و کمترین میزان تحقق مربوط به مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی می‌باشد. هر سه گروه دانش‌آموزان، والدین و معلمان در انطباق پذیری مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی به عنوان کمترین میزان تحقق در بین سایر مؤلفه‌ها اتفاق نظر دارند. دو گروه والدین و معلمان در انطباق پذیری مؤلفه نظم‌پذیری به عنوان بیشترین میزان تحقق در بین سایر مؤلفه‌ها

اتفاق نظر دارند. در مجموع میزان انطباق پذیری مؤلفه‌های تربیت اجتماعی از منظر دانش‌آموزان، والدین و معلمان بالاتر از حد متوسط می‌باشد که در بین این سه گروه میزان تحقق مؤلفه‌ها از دیدگاه والدین بیشترین مقدار را به خود اختصاص داده و کمترین میزان تحقق مؤلفه‌ها مربوط به گروه معلمان می‌باشد.

یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۵۲۱ مفهوم مرتبط با نحوه ارتباط دانش‌آموزان آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون t تک متغیره، در هر سه گروه دانش‌آموزان، والدین و معلمان میزان انطباق پذیری مؤلفه ارتباط در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است. نتایج پژوهش حاضر از منظر تحلیل محتوایی با پژوهش کیدوری و همکاران (۱۳۹۶)، خادمی و همکاران (۱۳۹۵) و اردشیری و همکاران (۱۳۹۵) در توجیه به مؤلفه ارتباط همسو می‌باشد و در تدوین مهارت‌های ارتباطی موفق عمل کرده است. به طوری که کیدوزی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی جایگاه مؤلفه‌های تربیت اجتماعی کتب درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی بر اساس سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در برنامه درسی با رویکرد تحلیل محتوا به این نتیجه رسید که محورهای مفهومی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی، بیشترین توجه به محور ارتباط با دیگران با درصد فراوانی ۴۵/۴ شده است، در جایگاه بعدی محور کسب دانش و اخلاق اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی با درصد فراوانی ۳۰/۵ قرار دارد. خادمی و همکاران (۱۳۹۶) در بررسی تحلیل محتوای کتاب مطالعات اجتماعی ششم ابتدایی بر حسب مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی دریافتند که پراکندگی مهارت‌های اجتماعی در این کتاب یکسان نیست و بیشتر بر مهارت‌های ارتباطی، مهارت‌های پرورش حس همکاری و شناسایی ارزش‌های جامعه تأکید شده است. لذا توجه به سایر مهارت‌های اجتماعی ضروری است. اردشیری و همکاران (۱۳۹۵) در بررسی تحلیل محتوای متن کتاب مطالعات اجتماعی سوم ابتدایی براساس مهارت‌های اجتماعی دریافتند که کتاب مطالعات اجتماعی سوم در رابطه با مقولات مهارت‌های اجتماعی مربوط به مهارت‌های ارتباطی موفق عمل کرده است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که همه متفکران و نظریه پردازان، ارتباط را یکی از کنش‌های بنیادین آدمی می‌دانند و موفقیت یک فرد بستگی فراوانی به مهارت‌های ارتباطی او دارد و اگر مهارت‌های ارتباطی بیشتر از توانایی‌های فنی و عملی مورد توجه نباشد، کمتر از آنها نیست. با توجه به اهمیت مؤلفه ارتباط در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان، با اینکه در حد قابل قبولی به مؤلفه ارتباط در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم پرداخته شده است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۱۱۰۶ مفهوم مرتبط با مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده میزان انطباق پذیری مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است. نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش کیدوری و همکاران (۱۳۹۶) در توجیه به مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی غیر همسو می‌باشد؛ چراکه در پژوهش حاضر به نسبت زیادی به مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی توجه شده است و همچنین در توجیه به مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی موفق عمل کرده است که همسو با نتایج پژوهش شجاع‌الدینی بزنجانی (۱۳۹۴) و نجاتی و همکاران (۱۳۹۴) است. به طوری که کیدوزی و همکاران (۱۳۹۶) دریافتند که در محورهای مفهومی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی تعامل با نهادهای دولتی با درصد فراوانی ۲۵/۸ جایگاه سوم از لحاظ توجه به محورهای اجتماعی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی سوم تا ششم قرار دارد. شجاع‌الدینی بزنجانی (۱۳۹۴) در بررسی تحلیل محتوای کتب تعلیمات اجتماعی دوره ابتدایی با توجه به مؤلفه‌های تربیت شهروندی دریافتند که در کتاب‌های درسی سه پایه تحصیلی ابتدایی به مقوله آگاهی از ساختارهای حکومت و وظایف آن بیش از حد توجه شده است. نجاتی و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی کتب درسی مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی از منظر مؤلفه‌های تربیت اجتماعی مکتب عمل‌گرایی دریافتند که در کتاب‌های علوم اجتماعی دوره ابتدایی کشورمان، به مفاهیمی چون مسئولیت پذیری و همکاری و مشارکت گروهی بیشتر از حد انتظار توجه شده است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که جامعه مدنی به نوبه خود بر ساخته از نهادهای مدنی است که امکان مشارکت همگان در فرایند تغییر و توسعه را فراهم می‌سازد که این امر مستلزم همکاری و تعامل مردم (نهادهای مدنی) با دولت است (قوچانی، ۱۳۷۹). یکی از مهم‌ترین عواملی که به تداوم حیات بشر کمک کرده، همکاری و مشارکت میان انسان هاست. رویکرد مشارکت مردمی به عنوان یکی از نیازهای اصلی بشر تأکید شده است (وحیدا و دیگران ۱۳۸۳). از دیدگاه روانشناسان اجتماعی مشارکت افراد در جامعه، برآیند ارتباط متقابل عوامل اجتماعی و روانشناختی می‌باشد (نوروزی، ۱۳۸۸). وظایف انسان علاوه بر مسئولیت عبودی

و مسئولیت فردی، مسئولیت اجتماعی را نیز شامل می‌شود؛ منشأ این وظیفه طبیعت اجتماعی انسان است و تکامل او وامدار این صفت است لذا با توجه با اهمیت و نقش به سزای تعامل مردم با نهادهای دولتی و مشارکت اجتماعی هرچند میزان توجه به مؤلفه تعامل با نهادهای دولتی در کتاب مطالعات اجتماعی در حد خوبی است اما میزان انطباق پذیری آن با حالت ایده آل در جامعه فاصله دارد.

یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۴۵۷ مفهوم مرتبط با مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده میزان انطباق پذیری مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است. نتایج پژوهش حاضر از منظر تحلیل محتوایی با نتایج پژوهش کیدوری و همکاران (۱۳۹۶)، خدایار و همکاران (۱۳۹۱) و قائدی (۱۳۹۱) درتوجه به مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی همسو می‌باشد. به طوری که کیدوری و همکاران (۱۳۹۶) دریافتند که محور کسب دانش و اخلاق اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی با درصد فراوانی ۳۰/۵ است. خدایار و همکاران (۱۳۹۱) نیز در بررسی میزان توجه به مولفه‌های تربیت اخلاقی در کتاب‌های درسی (مطالعات اجتماعی، فارسی و هدیه‌های آسمانی) پایه ششم دوره ابتدایی دریافتند که در کتاب تعلیمات اجتماعی پایه ششم بیشتر به مؤلفه‌های اخلاق اجتماعی و اخلاق عمومی توجه شده است و به مؤلفه‌های اخلاق اقتصادی توجه کمتری به عمل آمده است. قائدی (۱۳۹۱) در بررسی تربیت اخلاقی در مدارس ابتدایی ژاپن دریافت که مردم ژاپن علی رغم توسعه اقتصادی حیرت انگیزشان هیچگاه از توجه به اخلاق و تربیت اخلاقی غافل نبوده اند.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که اخلاق گمشده بشر است، هرچقدر در حوزه علم و دانش توسعه داریم باید به همان اندازه و یا بیشتر در حوزه اخلاق اجتماعی نیز پیشرفت و توسعه نیز داشته باشیم. علم اخلاق به چگونگی عمل انسان برای آن که کامل باشد و خیر را تحقق بخشد می‌پردازد (میرکمالی، ۱۳۸۲). هر اندازه توجه به عنصر دانش و اخلاق اجتماعی بیشتر باشد به همان اندازه پیشرفت و توسعه یک جامعه دست یافتنی تر خواهد بود. در مجموع و در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها، میزان توجه به مؤلفه دانش و اخلاق اجتماعی در در حد قابل قبولی است ولی در راستای افزایش میزان انطباق پذیری این مؤلفه در کتاب مطالعات اجتماعی باید راهبردهایی را مدنظر قرار داد تا زمینه پیشرفت و توسعه بیشتر در جامعه فراهم شود.

یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۹۹۷ مفهوم مرتبط با مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده، میزان انطباق پذیری مؤلفه بهداشت فردی و عمومی در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است. نتایج پژوهش حاضر از منظر انطباق پذیری با پژوهش زادمهر و همکاران (۱۳۹۴) درتوجه به مؤلفه حفظ محیط زیست و منابع همسو می‌باشد. به طوری که زادمهر و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی تحلیل محتوای کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی دوره متوسطه اول از نظر میزان توجه به مؤلفه‌های حقوق بشر دریافتند که مؤلفه «حق داشتن محیط زیست سالم» با ۷۳ واحد بیشترین واحد ضبط شده را به خود اختصاص داده است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که محیط زیست با توجه به برهم‌کنش‌های میان انسان و طبیعت و از دیدگاه بشر توصیف می‌شود (طراحی سامانه مدیریت محیط زیست بر مبنای استاندارد ایزو ۱۴۰۰۱: ۲۰۱۵، ۱۳۹۷). منابع طبیعی که در طول هزاران سال به وجود آمده اند، به سرعت در حال نابود شدن می‌باشد. به گونه ای که ممکن است پاسخ گوی نیاز نسل های آینده نباشد. اکنون مشکل آلودگی و تخلیه منابع محیط زیست، به روشنی خودنمایی می کند و بشر به خوبی دریافته است که اگر از استفاده های نادرست، حریصانه و خودخواهانه خویش دست برندارد و شیوه زندگی و بهره برداری از محیط زیست را اصلاح نکند، محیط سکونت خود را به برهوتی وحشتناک تبدیل خواهد کرد (طراحی سامانه مدیریت محیط زیست بر مبنای استاندارد ایزو ۱۴۰۰۱: ۲۰۱۵، ۱۳۹۷). انسان برای داشتن زندگی سعادتمندانه به آسایش و آرامش همزمان نیاز دارد که این امر در گرو داشتن محیط زیستی سالم است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۵۱ مفهوم مرتبط با مؤلفه بهداشت فردی و عمومی آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده، میزان انطباق پذیری مؤلفه بهداشت فردی و عمومی در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که برخورداری جامعه از بهداشت با هدف ارتقاء، حفظ و تامین سلامت افراد یکی از ارکان مهم پیشرفت هر جامعه‌ای به حساب می‌آید. منظور از بهداشت فردی تمیز نگهداشتن و مراقبت از بدن و حفظ سلامت جسم و روان است که این مسئولیت بر عهده خود فرد خواهد بود. بهداشت فردی شامل مراقبت از اعضای مختلف بدن مثل: پوست، مو، چشم، گوش، قلب و... و نیز استفاده مناسب و به جا از عواملی نظیر هوای سالم، ورزش و خواب می‌باشد (همتی، صادقیان و وثابتی، ۱۳۹۲). حال با توجه به اهمیت مؤلفه بهداشت فردی و عمومی در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان، با اینکه میزان انطباق پذیری این مؤلفه بالاتر از حد متوسط است، اما به این مؤلفه در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم نسبت به سایر مؤلفه‌ها کمتر پرداخته شده است.

یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۲۶۱ مفهوم مرتبط با مؤلفه عفاف و حجاب آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده، میزان انطباق پذیری مؤلفه عفاف و حجاب در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است. با عنایت به اینکه عفاف و حجاب شامل اعتقادات و باورهای است، نتایج پژوهش حاضر از نظر انطباق پذیری با پژوهش یزدانی کاشانی (۱۳۹۲) از نظر توجه عناصر جامعه پذیری از جمله باورهای اخلاقی، همسو می‌باشد؛ به طوری که بر اساس پژوهش یزدانی کاشانی (۱۳۹۲) برخی از عناصر مانند باورهای اخلاقی در کتب درسی اصلاً گنجانده نشده و یا درصد کمی را به خود اختصاص داده است، که در تحقیق حاضر نیز مشاهده شد که تنها تعداد ۲۶۱ مورد به مفهوم عفاف و حجاب اشاره شده که نسبت سایر مؤلفه‌ها و اهمیت این مؤلفه، درصد کمی به خود اختصاص داده است.

در تبیین این یافته می‌توان گفت که بی هیچ شبهه‌ای حجاب از مسلمات شریعت و از واجبات قطعی و ضروری آن است و لاقول فقهای امامیه در این زمینه تردیدی ندارند (چنگی آشتیانی و مهاجرانی، ۱۳۹۶). نشانه بودن «حجاب» برای «عفاف» گریزناپذیر است. پوشش، نشان عفاف است. عفت و حیا، خصلتی انسانی است که تاریخ بر نمی‌تابد و مورد پذیرش تمامی انسان‌ها بوده و هست (ماده ۱۸ اعلامیه جهانی حقوق بشر). وظیفه پوشش که اسلام برای زنان مقرر کرده است بدین معنی نیست که از خانه بیرون نروند. زندانی کردن و حبس زن در اسلام مطرح نیست. پوشش زن در اسلام این است که زن در معاشرت خود با مردان بدن خود را بپوشاند و به جلوه‌گری و خودنمایی نپردازد و این انتخاب تنها راه رسیدن به کمال و سعادت الهی است (چنگی آشتیانی و مهاجرانی، ۱۳۹۶). حال با توجه به اهمیت این مؤلفه در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان، با اینکه میزان انطباق پذیری این مؤلفه بالاتر از حد متوسط است، اما به این مؤلفه در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم نسبت به سایر مؤلفه‌ها کمتر پرداخته شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که در تحلیل کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی، ۴۹ مفهوم مرتبط با مؤلفه نظم‌پذیری آمده است. با توجه به نتایج بدست آمده میزان انطباق پذیری مؤلفه نظم‌پذیری در هر سه گروه بالاتر از حد متوسط بوده است. نتایج پژوهش حاضر از منظر انطباق پذیری با پژوهش طهماسبی و همکاران (۱۳۹۳) در توجه به مؤلفه نظم‌پذیری غیر همسو می‌باشد. به طوری که طهماسبی و همکاران (۱۳۹۳) در بررسی جامعه‌پذیری و رابطه آن با میزان انضباط اجتماعی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دریافتند که میزان انضباط اجتماعی دانش‌آموزان پایین‌تر از حد متوسط و حد انتظار است.

در تبیین یافته می‌توان گفت که برخی پژوهشگران شاخص‌هایی را برای انضباط اجتماعی از کلام معصومان استخراج کرده‌اند. مواردی نظیر: انجام به موقع کار، محکم کاری و اتقان کار، کیفیت کار، پرهیز از کم کاری و سستی در کار، نشاط و پرهیز از کسالت، دقت در کار و پرهیز از سهل انگاری، پرهیز از ضایع کردن کار محوله، مبانی ناظر به اسناد سازمانی (سیدمحمدی، ۱۳۷۷). حال با توجه به اهمیت این مؤلفه در زندگی اجتماعی دانش‌آموزان، با اینکه میزان انطباق پذیری این مؤلفه بالاتر از حد متوسط است، اما به این مؤلفه در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم نسبت به سایر مؤلفه‌ها کمتر پرداخته شده است.

با توجه به یافته‌ها و نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود که در کتاب مطالعات اجتماعی پایه ششم نسبت به توزیع هر یک از مؤلفه‌های تربیت اجتماعی در بین سایر دروس بازنگری صورت گیرد تا زمینه برای تربیت همه جانبه دانش‌آموزان در همه دروس فراهم شود. همچنین برای افزایش میزان تحقق مؤلفه تربیت و اخلاق اجتماعی با عنایت به اجزا و ارکان تشکیل دهنده آن، که بیشتر معطوف به مولفه‌های مورد بررسی و جامعه‌پذیری که شامل عناصر: همدلی، عدالت اجتماعی، درک و فهم سیاسی، مسالمت جویی، تعامل میان فرهنگ‌ها و... می‌باشد می‌توان با افزودن محتوای جدید یا جایگزین در کتاب و تدوین فعالیت‌های مرتبط با تکوین و تحقق فزاینده مؤلفه تربیت و اخلاق اجتماعی و برگزاری دوره‌های آموزشی ویژه معلمان و همه عوامل مرتبط با امر آموزش

و پرورش در راستای تفهیم نقش آنها در جامعه پذیری دانش‌آموزان، اهمیت جامعه پذیری صحیح دانش‌آموزان، تأثیر رفتار معلمان در الگو برداری دانش‌آموزان و...، برگزاری همایش‌های مرتبط با ویژگی‌های سنی و جنسیتی دانش‌آموزان، اجرای نمایش‌های عروسکی متناسب با ویژگی‌های هر گروه سنی، تدوین و تنظیم پویا نمایی‌های مرتبط با ارکان دانش و اخلاق اجتماعی و... میزان تحقق این مؤلفه را در دانش‌آموزان افزایش دهند.

تقدیر و تشکر

از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش همکاری نمودند، تقدیر و تشکر می‌شود.

تعارض منافع

پژوهش حاضر با منافع هیچ گروهی در تعارض نیست.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان در مقاله مزبور مشارکت داشتند.

References

- Ardešhiri, H., Bahreini Borujeni, M., Khalili, K., & Mahmoudi, A. A. (2016). Content analysis of the text of the third grade social studies book based on social skills. International Conference on New Horizons in Educational Sciences. Psychology and Social Damages, Tehran: New Horizons Science and Technology Association. [in Persian]
- Bagheri, K. (1999). Principles of Social Education in the Thought of Imam Ali (AS). Conference on Education in the Life and Words of Imam Ali (AS). [in Persian]
- Changi Ashtiani, M., & Mohajerani, F. (2017). *Theoretical Foundations of Chastity and Hijab*. Technical and Vocational University Publications, First Edition. [in Persian]
- Cohen, J. (2006). Social, emotional, ethical, and academic education: Creating a climate for learning, participation in democracy, and well-being. *Harvard educational review*, 76(2), 201-237.
- Dashti, F., Okhovat, A. M., & Nazemi Ardakani, B. (2016). Theorizing the importance of the social studies book with an approach based on the fourth grade of elementary school. First National Conference on Education and Training Innovations in the Iranian Educational System, Ardakan, Islamic Azad University, Ardakan Branch. [in Persian]
- Fallahian, N., Ahmadi, A., Malek Mahmoudi, N., & Malek Abbasi, M. (2012) *Teacher's book (teaching guide) for sixth grade social studies*, Tehran, Educational Research and Planning Organization Textbook Compilation Office. [in Persian]
- Ghochani, M. (2000). *Yagha Sefidha*, Sociology of Civil Institutions in Today's Iran, Naqsh-e-Negar Publications. [in Persian]
- Gill, D., Adams, B. (2005). *The Alphabet of Communications, translated by Ramin Karimian and others*. Tehran: Media Studies and Research Center Publications. [in Persian]
- Harrani, Abu Mohammad Hassan (2001). *The Gift of Minds*. Translated by Behrad Jafari. Tehran: Dar Al-Kutab Al-Islamiyya. [in Persian]
- Hemmati, M., Sadeghian, H. R., & Sabeti, M. (2013). Public health and its determinants in the public sphere. *Quarterly Journal of Islamic Human Rights Studies*, 2(5), 23-47. [in Persian]
- Khademi, M., Mohammadi, M., Naseri Jahromi, R., & Mansouri, S. (2016). Content Analysis of the Sixth Elementary Social Studies Book in Terms of Social Skills Components. *Quarterly Journal of Education and Training*, 32(2), 113-130. [in Persian]
- Khodayar, N., Ghasemi, F., & Qoltash, A. (2012). Investigating the level of attention to the components of moral education in textbooks (social studies, Persian and heavenly gifts) for the sixth grade of elementary school. *Iranian Curriculum Studies*, 12, 158-154. [in Persian]
- Karbalai Pazuki, A. (2008). Social education methods from the perspective of Mollah Hassan Feyz Kashani (RA). *Quarterly Journal of Educational Psychology*, 4(13), 16-43. [in Persian]
- Kurd, H., Jalili, M., Kurd, M. (2018). Analysis and exploration of the innate foundations of social education in the elementary school. *Quarterly Journal of Sociology of Education*, 9(9), 67-78. [in Persian]
- Keyzuri, A., Haj Mohseni, M., Khoshsima, M., & Jamali, R. (2017). Investigating the position of social education components in elementary school social studies textbooks based on the document of fundamental transformation of education in the curriculum with a content analysis approach. Third International Conference on Psychology, Sociology, Educational Sciences and Social Studies, Shiraz, Iran. [in Persian]
- Munn, P., & Arnott, M. (2009). Citizenship in Scottish schools: The evolution of education for citizenship from the late twentieth century to the present. *History of Education*, 38(3), 437-454.
- Nejati Mousavi, S. H., & Cheraghian, J. (2015). A Study of Elementary School Social Studies Textbooks from the Perspective of Social Education Components of the Pragmatist School. Second National Conference on Psychology and Educational Sciences, Islamic Azad University, Shadegan Branch. [in Persian]

- Ocal, T. (2016). Necessity of cultural historical heritage education in social studies teaching. *Creative Education*, 7(3), 396-406.
- Patthiya, N., Thipthinna, S. (2017). Relationships between ethical climate, political behavior, ethical leadership, and job satisfaction of operational officers in a wholesale company, Bangkok Metropolitan region, *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(3), 345-351.
- Ramezani, F., & Heydari, M. (2012). Methods of social education of children based on the Quran and Nahjul-Balagha. *Research in curriculum planning*, 9(13), 1-19. [in Persian]
- Shojaeddin Benzani, M. (2015). Content analysis of primary school social studies textbooks with regard to the components of citizenship education. National Conference on Futures Studies in Humanities and Development, Shiraz, Iran. [in Persian]
- Suzy, J., & Richard, V. (2014), Helping students to see for themselves that ethics matters, *The International Journal of Management Education*, 12(2), 177-185.
- Yazdani Kashani, F. (2013). *Identifying the Concept of Sociability in the Content of Elementary School Social Studies Textbooks*. [Master's Thesis, Tehran, Al-Zahra University]. [in Persian]
- Zademehr, S., Khorasani, A., & Zamanimanesh, H. (2015). Content analysis of social studies textbooks for the first year of secondary school in terms of the level of attention to human rights components. Farhangian University. *Bi-Quarterly Scientific-Research Journal, Educational and School Studies*, 4(13). [in Persian]

